

U S T A W A

z dnia ...

o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 po pkt 20 dodaje się pkt 20a w brzmieniu:
„20a) społeczności szkolnej – należy przez to rozumieć łącznie osoby, o których mowa w pkt 18, 19 i 20, a także dyrektora niebędącego nauczycielem, o którym mowa w art. 62 ust. 2;”;
- 2) w art. 42 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Przez niespełnienie obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć:
 - 1) nieusprawiedliwioną nieobecność w jednym miesiącu na co najmniej 50%:
 - a) dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne lub placówce,
 - b) zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki w sposób określony w art. 36 ust. 9 pkt 2 i w przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 16, albo
 - 2) nieusprawiedliwioną nieobecność w roku szkolnym na co najmniej 25%:
 - a) dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne lub placówce,
 - b) zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki w sposób określony w art. 36 ust. 9 pkt 2 i w przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 16.”;
- 3) po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2a w brzmieniu:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawę z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, ustawę z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

„Rozdział 2a

Prawa, wolności i obowiązki uczniowskie oraz organy ochrony praw i wolności
uczniowskich

Art. 42a. 1. Uczeń w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma prawo w szczególności do:

- 1) poszanowania jego godności oraz praw i wolności z niej wynikających;
- 2) równego traktowania z innymi uczniami;
- 3) nauczania i wychowania opartych o metody uznane przez współczesne nauki pedagogiczne;
- 4) poszanowania jego prywatności, w tym do:
 - a) ochrony danych osobowych,
 - b) ochrony informacji medycznej,
 - c) ochrony wizerunku; wizerunek ucznia nie może być utrwalany ani rozpowszechniany bez pisemnej zgody ucznia mającego co najmniej szesnaście lat albo rodzica ucznia niemającego co najmniej szesnastu lat, która może być w każdym czasie zmieniona lub odwołana. Zgody nie wymaga utrwalenie lub rozpowszechnienie wizerunku ucznia stanowiącego jedynie szczegół całości;
 - d) zachowania informacji o otrzymywanych ocenach z zajęć edukacyjnych w poufności wobec innych uczniów, chyba że uczeń wyrazi zgodę na ich ujawnienie,
 - e) zachowania w poufności dotyczących go informacji, o których mowa w art. 30a ust. 2, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 30a ust. 3;
- 5) posiadania na terenie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, przedmiotów osobistych przy sobie lub przechowywania tych przedmiotów w miejscu do tego przeznaczonym, w sposób określony w statucie tej szkoły lub placówki; przedmioty osobiste nie mogą być odebrane uczniowi, z wyjątkiem przedmiotów, których posiadanie:
 - a) zagraża bezpieczeństwu osób przebywających w tej szkole lub placówce lub które naruszają zasady bezpieczeństwa obowiązujące w tej szkole lub placówce;
 - b) narusza przepisy:

- ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1163, Dz. U. z 2025 r. poz. 427 i 799),
 - ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939),
 - ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151)
- a odebrane przedmioty należy złożyć w miejscu określonym w statucie tej szkoły lub placówki i wydać rodzicowi niepełnoletniego ucznia albo pełnoletniemu uczniowi po zakończeniu zajęć w danym dniu, chyba że posiadanie tych przedmiotów jest zabronione na podstawie odrębnych przepisów;
- 6) kształtowania własnego stroju i wyglądu, z uwzględnieniem art. 42b ust. 1 pkt 4 i 5;
 - 7) ochrony praw autorskich własnych utworów na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 24) oraz ochrony przysługującej twórcy wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego oraz topografii układu scalonego na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1170);
 - 8) rozwoju własnych zainteresowań i uzdolnień, w tym do brania udziału w konkursach, olimpiadach i turniejach oraz innych formach współzawodnictwa i prezentacji osiągnięć uczniów;
 - 9) zachowania odpowiednich proporcji między wysiłkiem szkolnym a czasem wolnym i rozwojem własnych zainteresowań, w szczególności w czasie dni wolnych od zajęć edukacyjnych;
 - 10) uzyskania pomocy materialnej na zasadach określonych w rozdziale 8a ustawy o systemie oświaty;
 - 11) bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz w trakcie zajęć organizowanych przez tę szkołę lub placówkę poza jej terenem;
 - 12) informacji dotyczących procesu nauczania i wychowania, które jest realizowane w szczególności przez:

- a) publikowanie przez szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły artystyczne lub placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, objęte obowiązkiem prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), w Biuletynie Informacji Publicznej:
 - statutu szkoły lub placówki, w wersji opracowanej jako tekst ujednolicony, uchwał zmieniających jego treść oraz wniesionych projektów jego zmiany,
 - tygodniowego rozkładu zajęć, o którym mowa w art. 110 ust. 4,
 - b) zapewnienie przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, możliwości zapoznawania się ze szkolnym zestawem programów nauczania, o którym mowa w art. 22a ust. 7 ustawy o systemie oświaty;
- 13) jawnego, sprawiedliwego i umotywowanego oceniania osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia;
 - 14) kontaktowania się ze szkołą podstawową, szkołą ponadpodstawową, szkołą artystyczną lub placówką, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w dostępny dla niego sposób, określony w statucie tej szkoły lub placówki;
 - 15) angażowania się w życie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym przez zaangażowanie w działalność organów samorządu uczniowskiego lub udział w działalności kulturalnej, w tym wydawniczej, oświatowej, sportowej i rozrywkowej samorządu uczniowskiego;
 - 16) wyboru członków organów samorządu uczniowskiego oraz opiekuna samorządu uczniowskiego zgodnie z art. 85 ust. 3, a także bycia wybranym do organów samorządu uczniowskiego;
 - 17) wyboru członków rady szkoły lub placówki oraz bycia wybranym do rady szkoły lub placówki zgodnie z art. 81 ust. 6;
 - 18) składania skarg i wniosków we wszelkich sprawach związanych z działalnością szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w interesie własnym lub na rzecz innego członka społeczności szkolnej za jego zgodą; uczeń nie może być narażony ze strony organów szkoły lub placówki oraz jej pracowników na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu złożenia skargi lub wniosku, lub z powodu dostarczenia materiału

do publikacji o znamionach skargi lub wniosku, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

2. Uczniowi w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, przysługuje wolność:

- 1) od wszelkich form przemocy, w tym przemocy psychicznej i cyberprzemocy;
- 2) od dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu, w szczególności ze względu na: płeć, wiek, wygląd, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, stan zdrowia, sytuację materialną, przekonania polityczne, pochodzenie etniczne, wyznanie albo jego brak i orientację seksualną;
- 3) sumienia, wyznania i światopoglądu; szkoła lub placówka nie może zakazać uczniowi udziału w praktykach religijnych ani zmuszać ucznia do uczestniczenia w praktykach religijnych. Przepis ten nie stoi w sprzeczności ze specyfiką szkół i placówek zakładanych przez Kościoły i związki wyznaniowe oraz innych szkół i placówek o charakterze wyznaniowym;
- 4) słowa i uzewnętrzniania przekonań.

3. W statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać określone także prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w ust. 1 i 2.

4. Szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna i placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek upowszechniać wśród uczniów wiedzę o prawach, wolnościach i obowiązkach uczniowskich i obywatelskich.

Art. 42b. 1. Uczeń w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek:

- 1) przestrzegać przepisów prawa regulujących pracę i organizację tej szkoły lub placówki, w szczególności aktów prawa powszechnie obowiązującego, statutu tej szkoły lub placówki i innych wewnętrznych aktów prawnych obowiązujących w tej szkole lub placówce;
- 2) szanować prawa i wolności pozostałych członków społeczności szkolnej oraz innych osób przebywających w szkole lub placówce;
- 3) zachowywać się zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi podczas zajęć organizowanych na terenie tej szkoły lub placówki i poza nim, przerw w zajęciach, uroczystości, imprez oraz wyjść grupowych i wycieczek, a także dbać o mienie szkoły lub placówki;

- 4) nosić strój zgodny z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, a w przypadku, o którym mowa w art. 100, nosić na terenie szkoły lub placówki jednolity strój; noszenie stroju, który nawołuje do nienawiści, dyskryminuje inne osoby, jest sprzeczny z przepisami prawa lub stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa innych osób przebywających w szkole lub placówce lub samego ucznia jest niedozwolone;
- 5) przestrzegać określonych w statucie tej szkoły lub placówki zasad regulujących strój i wygląd podczas uroczystości organizowanych przez szkołę lub placówkę, zajęć edukacyjnych wychowania fizycznego, zajęć edukacyjnych odbywających się w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych oraz podczas wyjazdów i wycieczek szkolnych, zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi oraz koniecznością zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków kształcenia, wychowania i opieki;
- 6) przestrzegać warunków wnoszenia na teren tej szkoły lub placówki telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych i korzystania z nich na terenie tej szkoły lub placówki albo zakazu korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie tej szkoły lub placówki, określonych w statucie tej szkoły lub placówki; warunki lub zakaz, o których mowa w tym punkcie, muszą uwzględniać możliwość wnoszenia i korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych w celach zdrowotnych;
- 7) zachowywać się wobec członków społeczności szkolnej i innych osób przebywających w szkole lub placówce zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi oraz z szacunkiem i poszanowaniem ich godności osobistej;
- 8) uczęszczać na zajęcia edukacyjne; uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – jego rodzic, usprawiedliwia nieobecność ucznia na zajęciach edukacyjnych, podając jej powód niezawierający informacji nadmiernych i wrażliwych. Usprawiedliwienia nieobecności dokonuje się w trybie, terminie i formie określonych w statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 9) przygotowywać się do zajęć edukacyjnych oraz przystępować do form sprawdzania osiągnięć edukacyjnych;
- 10) szanować prawa autorskie utworów innych osób.

2. Statut szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, nie może rozszerzać katalogu obowiązków

uczniowskich, o którym mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem wyjątków wynikających z ustawy. Postanowienia obowiązujących w szkole lub placówce standardów ochrony małoletnich, o których mowa w rozdziale 4b ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1802 i z 2025 r. poz. 820), w tym określone w nich obowiązki uczniowskie, nie mogą naruszać przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 42c. 1. W ramach procesu wychowawczego i bieżącej pracy z uczniem szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna lub placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może stosować działania wychowawcze, służące kształtowaniu postaw i zachowania uczniów zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, w szczególności:

- 1) uwagi ustne;
- 2) pisemne informacje o zachowaniu;
- 3) zawarcie pisemnego porozumienia z uczniem, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także z jego rodzicami, które ma na celu poprawę zachowania ucznia lub zdobywanych przez niego osiągnięć edukacyjnych (kontrakt wychowawczy);
- 4) nakazanie przeproszenia pokrzywdzonego;
- 5) w przypadku uczniów niepełnoletnich za zgodą rodzica – nakazanie przywrócenia stanu poprzedniego;
- 6) w przypadku uczniów niepełnoletnich za zgodą rodzica – nakazanie wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły lub placówki.

2. Gdy działania, o których mowa w ust. 1, okażą się niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego, uczeń podlega odpowiedzialności za naruszenie przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym za niewypełnianie obowiązków, o których mowa w art. 42b.

3. Karami dla uczniów są:

- 1) upomnienie pisemne;
- 2) nagana pisemna;
- 3) nagana pisemna z ostrzeżeniem, że w razie kolejnego naruszenia przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole

artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać wymierzone kary, o których mowa w pkt 4 lub 5;

- 4) w przypadku uczniów objętych obowiązkiem szkolnym – wystąpienie z wnioskiem do kuratora oświaty o przeniesienie do innej szkoły;
- 5) w przypadku uczniów nieobjętych obowiązkiem szkolnym oraz uczniów szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne objętych obowiązkiem szkolnym – skreślenie z listy uczniów.

4. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 2 lub 3, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, po zasięgnięciu opinii wychowawcy oddziału ucznia i, jeśli to możliwe, specjalisty udzielającego pomocy psychologiczno-pedagogicznej, może dodatkowo nałożyć na ucznia środek w postaci ograniczenia możliwości udziału w wydarzeniach kulturalnych, sportowych lub rozrywkowych organizowanych przez tę szkołę lub placówkę lub w których ta szkoła lub placówka bierze udział, jeżeli nie stanowią one realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodzie, w tym w zawodzie kształcenia artystycznego. Ograniczenie stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące i nie dłużej niż do zakończenia roku szkolnego.

5. W przypadku nałożenia na ucznia środka, o którym mowa w ust. 4, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może, biorąc pod uwagę postawę ucznia, warunkowo zawiesić wykonanie tego środka, jeżeli uczeń w czasie wymierzania kary związanej z tym środkiem nie był uprzednio karany i jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia dalszego naruszania obowiązków uczniowskich. Zawieszenie wykonania środka następuje na okres próby, który wynosi od 1 miesiąca do 3 miesięcy. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może zarządzić wykonanie nałożonego środka, jeśli w okresie próby uczeń dalej narusza przepisy, o których mowa w ust. 2. W razie zarządzenia wykonania środka ust. 4 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

6. Postępowanie w sprawie wymierzenia uczniowi kary wszczyna dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, z własnej inicjatywy lub na wniosek innego członka społeczności szkolnej, jeżeli popełnienie zarzuconego naruszenia jest prawdopodobne, chyba że

wystarczające będzie zastosowanie środków, o których mowa w ust. 1. Po wszczęciu postępowania dyrektor ten ma obowiązek poinformować ucznia o wszczęciu postępowania, możliwych konsekwencjach naruszenia oraz o jego prawach i obowiązkach w postępowaniu w sprawie wymierzenia uczniowi kary, w tym o prawie do złożenia wyjaśnień oraz, w przypadku uczniów niepełnoletnich, o prawie do uczestnictwa w postępowaniu przez rodziców tego ucznia. Informacja ta powinna być przekazana w sposób zrozumiały dla ucznia, z uwzględnieniem jego wieku i możliwości poznawczych.

7. Wymierzenie kary przez dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, poprzedza wysłuchanie wyjaśnień ucznia, osoby pokrzywdzonej naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, i świadków – jeżeli są, a w przypadku zagrożenia wymierzeniem kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 lub 5 – także uzyskanie zgody rady pedagogicznej i zasięgnięcie opinii samorządu uczniowskiego oraz szkolnego rzecznika praw uczniowskich, zwanego dalej „szkolnym rzecznikiem”. W postępowaniu w sprawie wymierzenia kary uczniowi niepełnoletniemu mają prawo uczestniczyć także jego rodzice w charakterze strony. W przypadku gdy świadkiem jest uczeń niepełnoletni, rodzice tego ucznia mają prawo udziału w jego wysłuchaniu.

8. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, obiektywnie analizuje wszystkie informacje niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, w tym okoliczności obciążające ucznia lub wskazujące na jego korzyść.

9. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, dokonuje swobodnej oceny dowodów zebranych w postępowaniu, o którym mowa w ust. 6, z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

10. Uczeń jest uważany za niewinnego naruszenia przepisów, o których mowa w ust. 2, aż do momentu, gdy jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona ostateczną decyzją.

11. Uczeń, przeciwko któremu wszczęto postępowanie, o którym mowa w ust. 6, ma prawo do obrony, a wszelkie niedające się usunąć wątpliwości interpretuje się na jego korzyść. Uczniowi nie można wymierzać kar oraz stosować wobec niego działań innych niż te określone w ust. 1 i 3, z zastrzeżeniem przepisów odrębnych.

12. Od decyzji o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 4, uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – również jego rodzic, a także osoba pokrzywdzona naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, może w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji złożyć, za pośrednictwem dyrektora szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, odwołanie do rady tej szkoły lub placówki, a w przypadku, o którym mowa w art. 82 – do rady pedagogicznej tej szkoły lub placówki. Do doręczenia decyzji wymienionej w zdaniu pierwszym przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572 oraz z 2025 r. poz. 769) stosuje się odpowiednio.

13. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku, o którym mowa w art. 82 – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki, rozpatruje odwołanie, o którym mowa w ust. 11, w terminie 30 dni od dnia doręczenia tego odwołania. W wyniku rozpatrzenia odwołania rada ta może utrzymać w mocy, zmienić lub uchylić zaskarżoną decyzję w całości lub w części.

14. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku, o którym mowa w art. 82 – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki, nie może w wyniku rozpatrzenia odwołania, o którym mowa w ust. 12, wymierzyć kary surowszej niż wymierzona przez dyrektora tej szkoły lub placówki lub środka, o którym mowa w ust. 4, w wymiarze wyższym niż określony w decyzji dyrektora tej szkoły lub placówki. Przepisu nie stosuje się, jeśli odwołanie złożyła osoba pokrzywdzona naruszeniem, o którym mowa w ust. 2.

15. Decyzja o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 4, jest ostateczna, jeśli nie służy od niej odwołanie. Wykonaniu podlegają tylko decyzje ostateczne.

16. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 lub 5, odwołanie składa się do organu wyższego stopnia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 4 lit. b, a w przypadku szkoły lub placówki artystycznej – do dyrektora specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

17. W przypadku, gdy szkołą kieruje osoba, o której mowa w art. 62 ust. 2, kompetencje dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, określone w ust. 4–9 i 12 wykonuje nauczyciel, o którym mowa w art. 62 ust. 3.

18. W przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może dostosować kary, o których mowa w ust. 3, żeby osiągnąć wychowawczy cel wymierzanej kary.

19. Informację o nałożonej karze, z wyjątkiem kary, o której mowa w ust. 3 pkt 5, usuwa się z dokumentacji przebiegu nauczania ucznia, a dane osobowe z nią związane podaje się trwałemu usunięciu lub anonimizacji po upływie trzech lat od dnia uprawomocnienia się rozstrzygnięcia o ukaraniu, o ile w tym czasie na ucznia nie nałożono kolejnej kary. W przypadku nałożenia kolejnej kary, termin liczy się od nowa. Informację o karze usuwa się obligatoryjnie z chwilą ukończenia przez ucznia danej szkoły.

20. Przepisów ust. 2–19 nie stosuje się do uczniów klas I–III szkoły podstawowej oraz klas odpowiadającym klasom I–III szkoły podstawowej w szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne.

21. Przepisów ust. 2–19 nie stosuje się do dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, a także w przypadku zastosowania wobec ucznia środka, o którym mowa w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 978 i 1228).

Art. 42d. 1. Przy ministrze właściwym do spraw oświaty i wychowania działa Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich, zwany dalej „Krajowym Rzecznikiem”.

2. Krajowy Rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów.

3. Do zadań Krajowego Rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich, w tym w miejscu odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu;

- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze co najmniej dwóch województw,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danej skargi.

Art. 42e. 1. Krajowy Rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji; przepisy art. 10a i 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) stosuje się odpowiednio;
- 4) opracowywać i przedkładać ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania projekty aktów prawnych dotyczące zakresu jego działania, z wnioskiem o podjęcie prac legislacyjnych;
- 5) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę aktów prawnych dotyczących zakresu jego działania;
- 6) organizować lub wspierać mediację;

- 7) żądać uchylecia statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114; żądanie to w zakresie naruszania praw i wolności uczniowskich jest wiążące;
- 8) wydać zalecenia dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 3, 4 i 6–8 – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw uczniowskich w tej szkole lub placówce; Krajowy Rzecznik wydaje zalecenia dyrektorowi szkoły lub placówki po ich uzgodnieniu z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1;
- 9) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę:
 - a) między organami ochrony praw uczniowskich,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi sejmikami województw, młodzieżowymi radami powiatów lub gmin i organizacjami społecznymi;
- 10) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do Krajowego Rzecznika.

3. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 2 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) Krajowego Rzecznika o sposobie realizacji zaleceń;
- 2) organ sprawujący nadzór pedagogiczny i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

4. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, Krajowy Rzecznik, niezależnie od wydania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

5. Krajowy Rzecznik może wydawać wiążące polecenia wojewódzkiemu rzecznikowi praw uczniowskich, zwanemu dalej „wojewódzkim rzecznikiem”, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 1–4.

6. W przypadku rozpatrywania skargi, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, lub wniosku, o którym mowa w art. 42f ust. 1, Krajowy Rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęcia dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

7. Krajowy Rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 9, we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

8. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 6, Krajowy Rzecznik zawiadamia o planie ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

Art. 42f. 1. Krajowy Rzecznik podejmuje działania z własnej inicjatywy lub na wniosek.

2. Wniosek lub skarga, kierowane do Krajowego Rzecznika są wolne od opłat oraz nie wymagają zachowania szczególnej formy. Wniosek zawiera oznaczenie wnioskodawcy i określenie przedmiotu sprawy, a w przypadku gdy sprawa dotyczy osoby trzeciej – także zgodę tej osoby. Krajowy Rzecznik na żądanie wnioskodawcy pisemnie potwierdza przyjęcie wniosku lub skargi.

3. Krajowy Rzecznik może odmówić ujawnienia danych osobowych wnioskodawcy, który złożył wniosek lub skargę dotyczące naruszenia praw uczniowskich danej osoby,

oraz osoby, której to naruszenie dotyczy, a także dokumentacji zgromadzonej w toku badania sprawy, w tym także wobec organów władzy publicznej, jeżeli uzna to za niezbędne dla ochrony wolności, praw i interesów jednostki. Krajowy Rzecznik odmawia ujawnienia tych danych również na żądanie wnioskodawcy lub osoby, której to naruszenie dotyczy.

4. Krajowy Rzecznik, po zapoznaniu się z wnioskiem lub skargą, może:

- 1) podjąć sprawę i skorzystać z kompetencji, o których mowa w art. 42e ust. 1–4 i 6,
- 2) wskazać wnioskodawcy przysługujące mu środki działania,
- 3) przekazać sprawę według właściwości,
- 4) nie podjąć sprawy

– zawiadamiając o tym wnioskodawcę i osobę, której sprawa dotyczy. Zawiadomienie to zawiera uzasadnienie podjętej decyzji przez Krajowego Rzecznika.

5. Wnioski w zakresie przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych lub placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze jednego województwa, składa się do wojewódzkiego rzecznika. Dopuszcza się złożenie wniosku do Krajowego Rzecznika, z pominięciem wojewódzkiego rzecznika, pod warunkiem wskazania we wniosku uzasadnionych powodów złożenia wniosku do Krajowego Rzecznika, z pominięciem wojewódzkiego rzecznika.

6. W sprawach nieuregulowanych w zakresie rozpatrywania skarg i wniosków przez Krajowego Rzecznika przepisy Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego oraz przepisy wydane na podstawie art. 226 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

7. Do skarg, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, stosuje się przepisy ust. 2–4.

Art. 42g. 1. Krajowy Rzecznik może przetwarzać wszelkie informacje, w tym dane osobowe, niezbędne do realizacji swoich ustawowych zadań.

2. Krajowy Rzecznik może przetwarzać dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), wyłącznie wtedy, gdy jest to niezbędne do realizacji jego ustawowych

zadań, w szczególności w celu przeciwdziałania dyskryminacji lub nierównemu traktowaniu w systemie oświaty, co stanowi ważny interes publiczny w rozumieniu art. 9 ust. 2 lit. g rozporządzenia 2016/679.

3. Przetwarzając dane, o których mowa w ust. 2, Krajowy Rzecznik i upoważnieni pracownicy są zobowiązani do stosowania szczególnych środków ochrony, polegających w szczególności na:

- 1) wdrożeniu kontroli dostępu do tych danych i ograniczeniu go wyłącznie do osób, dla których jest to niezbędne do wykonania obowiązków służbowych;
- 2) stosowaniu środków technicznych i organizacyjnych zabezpieczających dane, w tym szyfrowania lub pseudonimizacji, o ile nie uniemożliwi to realizacji zadań Rzecznika;
- 3) prowadzeniu odrębnego rejestru czynności przetwarzania dla tych danych;
- 4) określeniu maksymalnego okresu przechowywania tych danych, który nie może być dłuższy niż jest to bezwzględnie konieczne do zakończenia sprawy, w związku z którą dane zostały zebrane;
- 5) zapewnieniu regularnych szkoleń osobom upoważnionym do przetwarzania tych danych.

Art. 42h. 1. Krajowy Rzecznik jest powoływany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania spośród kandydatów wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru.

2. Na stanowisko Krajowego Rzecznika może być powołana osoba, która spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ani umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) nie była karana karą dyscyplinarną;
- 5) jest nieskazitelnego charakteru i wyróżnia się wysokim autorytetem ze względu na walory moralne i wrażliwość społeczną;
- 6) posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędny;
- 7) posiada co najmniej pięcioletnie doświadczenie w działalności na rzecz uczniów i ich praw;
- 8) wyróżnia się znajomością przepisów prawa z zakresu oświaty i wychowania, w szczególności dotyczących praw uczniowskich i ich ochrony;

- 9) zna język obcy nowożytny na poziomie co najmniej B2 w skali globalnej biegłości językowej według „Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment (CEFR) – Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ)”;
- 10) nie posiada przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym;
- 11) w ramach naboru przedstawi koncepcję pracy na stanowisku Krajowego Rzecznika.

3. Informację o naborze dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

4. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb przeprowadzania naboru na stanowisko Krajowego Rzecznika oraz skład i tryb pracy komisji konkursowej, sposób potwierdzania spełniania wymagań określonych w ust. 2, sposób wyłaniania kandydata, sposób sprawowania nadzoru nad prawidłowością postępowania konkursowego oraz tryb unieważnienia konkursu, uwzględniając co najmniej czternastodniowy termin na złożenie wymaganych dokumentów, a także konieczność zapewnienia efektywności, sprawności i przejrzystości prac komisji.

Art. 42i. 1. Kadencja Krajowego Rzecznika trwa 4 lata.

2. Ta sama osoba może być Krajowym Rzecznikiem nie więcej niż dwie kadencje.

3. Kadencja Krajowego Rzecznika wygasa w przypadku:

- 1) złożenia rezygnacji;
- 2) śmierci;
- 3) odwołania.

4. Krajowego Rzecznika odwołuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przypadku:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego lub pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 2) prawomocnego skazania za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub ukarania karą dyscyplinarną;

- 3) orzeczenia lekarza medycyny pracy o istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku lub niezdolności do pełnienia obowiązków;
- 4) rażącego naruszenia przepisów prawa w związku z zajmowaniem stanowiska Krajowego Rzecznika;
- 5) nieprzedłożenia sprawozdania, o którym mowa w art. 42j ust. 2;

5. Informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 3, ogłasza się nie wcześniej niż 90 dni i nie później niż 30 dni przed upływem kadencji Krajowego Rzecznika. Po upływie kadencji Krajowy Rzecznik pełni obowiązki do dnia powołania nowego Krajowego Rzecznika.

6. W przypadku wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika zgodnie z ust. 3, informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 3, ogłasza się w ciągu 15 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika, a nabór rozstrzyga się w terminie nie dłuższym niż 60 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika.

Art. 42j. 1. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania sprawuje nadzór nad działalnością Krajowego Rzecznika.

2. Krajowy Rzecznik przedstawia ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, w terminie 90 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

3. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową Krajowego Rzecznika zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

4. Wydatki związane z funkcjonowaniem Krajowego Rzecznika są ujmowane w ustawie budżetowej i pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

Art. 42k. 1. Czas pracy Krajowego Rzecznika jest określony wymiarem jego zadań.

2. Status prawny osoby powołanej na stanowisko Krajowego Rzecznika określają przepisy o służbie cywilnej. Przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 409 i z 2025 r. poz. 620) stosuje się odpowiednio, z tym że:

1) pisemnej zgody dyrektora generalnego urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania nie wymaga podjęcie zajęcia zarobkowego w postaci:

a) zatrudnienia na stanowisku nauczyciela akademickiego w uczelni lub zarobkowania w charakterze doktoranta w szkole doktorskiej,

b) zatrudnienia na stanowisku nauczyciela w szkole lub placówce w wymiarze nieprzekraczającym jednej czwartej wymiaru zajęć;

2) przepisu art. 77 ust. 1 tej ustawy nie stosuje się.

Art. 42l. 1. Przy kuratorze oświaty działa wojewódzki rzecznik.

2. Wojewódzki rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów tych szkół i placówek.

3. Do zadań wojewódzkiego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, mających siedziby na obszarze województwa;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych i placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa, w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wykonywanie jego poleceń, o których mowa w art. 42e ust. 5;
- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:

- a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa,
- b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana przez Krajowego Rzecznika zgodnie z art. 42f ust. 4 pkt 3 lub art. 42m ust. 7.

Art. 42m. 1. Wojewódzki rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) przedstawić Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 4) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji; przepisy art. 10a i 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka stosuje się odpowiednio;
- 5) organizować lub wspierać mediację;
- 6) żądać uchylecia statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze województwa, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114;
- 7) wydać zalecenia dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8 – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw uczniowskich w tej szkole lub placówce; wojewódzki rzecznik wydaje zalecenia dyrektorowi szkoły lub placówki po ich uzgodnieniu z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1;
- 8) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę:

- a) między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowym sejmikiem województwa, młodzieżowymi radami powiatów lub gmin i organizacjami społecznymi;
- 9) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do wojewódzkiego rzecznika.

3. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 2 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) wojewódzkiego rzecznika o sposobie realizacji zaleceń;
- 2) organ sprawujący nadzór pedagogiczny i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

4. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, wojewódzki rzecznik, niezależnie od wydania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

5. W celu zapewnienia sprawnego i efektywnego postępowania w zakresie rozpatrywania skargi lub wniosku Krajowy Rzecznik może zwrócić się do wojewódzkiego rzecznika o wykonanie określonych czynności w postępowaniu dotyczących szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze działania tego Wojewódzkiego Rzecznika.

6. W przypadku rozpatrywania skargi lub wniosku wojewódzki rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęcia dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

7. Przy rozpatrywaniu skargi lub wniosku w razie zaistnienia konfliktu interesów lub zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 24 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, wojewódzki rzecznik informuje o tym Krajowego Rzecznika, który sam rozpatruje taką skargę lub wniosek albo przekazuje ją innemu wojewódzkiemu rzecznikowi do rozpatrzenia.

8. Wojewódzki rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 8 we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

9. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 6, wojewódzki rzecznik zawiadamia o planie ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

10. Do działalności wojewódzkiego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio.

Art. 42n. 1. Wojewódzki rzecznik jest powoływany przez Krajowego Rzecznika na wniosek kuratora oświaty. Do wniosku dołącza się koncepcję pracy na stanowisku wojewódzkiego rzecznika, którą kandydat na to stanowisko przygotowuje samodzielnie. Krajowy Rzecznik może odrzucić wniosek kuratora oświaty. W przypadku odrzucenia wniosku kurator oświaty składa wniosek o powołanie innej osoby na stanowisko wojewódzkiego rzecznika w terminie 14 dni od dnia zawiadomienia o odrzuceniu wniosku.

2. Na stanowisko wojewódzkiego rzecznika może zostać powołana osoba, która:

- 1) spełnia wymagania określone w art. 42h ust. 2 pkt 1–6 oraz
- 2) jest nauczycielem mianowanym lub dyplomowanym posiadającym:

- a) ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania lub
 - b) co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku kierowniczym w szkole, placówce lub zakładzie kształcenia nauczycieli, lub
 - c) co najmniej dwuletni staż pracy w urzędzie organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami lub w urzędzie organu prowadzącego szkołę lub placówki na stanowisku związanym z organizacją pracy szkół i placówek, lub
- 3) jest nauczycielem akademickim posiadającym co najmniej pięcioletni staż pracy w uczelni i ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania.

3. Krajowy Rzecznik odwołuje wojewódzkiego rzecznika z własnej inicjatywy lub na wniosek kuratora oświaty. Krajowy Rzecznik może odrzucić wniosek kuratora oświaty.

4. Krajowy Rzecznik sprawuje nadzór nad wojewódzkim rzecznikiem.

5. Wojewódzki rzecznik przedstawia Krajowemu Rzecznikowi i kuratorowi oświaty, w terminie 60 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

6. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową wojewódzkiego rzecznika zapewnia kuratorium oświaty.

7. Status prawny osoby powołanej na stanowisko wojewódzkiego rzecznika określają przepisy o służbie cywilnej. Przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 409 i z 2025 r. poz. 620) stosuje się odpowiednio, z tym że:

- 1) pisemnej zgody nie wymaga podjęcie zajęcia zarobkowego w postaci:
 - a) zatrudnienia na stanowisku nauczyciela akademickiego w uczelni lub zarobkowania w charakterze doktoranta w szkole doktorskiej,
 - b) zatrudnienia na stanowisku nauczyciela w szkole lub placówce w wymiarze nieprzekraczającym jednej czwartej wymiaru zajęć;

2) przepisu art. 77 ust. 1 tej ustawy nie stosuje się.

Art. 42o. 1. W gminie może działać gminny (miejski) rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „gminnym rzecznikiem”. Wniosek młodzieżowej rady gminy o powołanie gminnego rzecznika wójt (burmistrz, prezydent miasta) rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

2. Gminny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez gminę lub na których założenie gmina wydała zezwolenie, lub które gmina wpisała do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w tych szkołach i placówkach i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów tych szkół i placówek.

3. W powiecie może działać powiatowy rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „powiatowym rzecznikiem”. Wniosek młodzieżowej rady powiatu o powołanie powiatowego rzecznika starosta rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

4. Powiatowy rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez powiat lub na których założenie powiat wydał zezwolenie, lub które powiat wpisał do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w tych szkołach i placówkach i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów tych szkół i placówek.

5. Gminy lub powiaty mogą, w drodze porozumienia, utworzyć jedno wspólne stanowisko odpowiednio gminnego lub powiatowego rzecznika. W przypadku porozumienia zawartego przez gminę i powiat, tworzy się stanowisko powiatowego rzecznika, do którego właściwości należą szkoły i placówki, wymienione w ust. 2 i 4.

6. Do zadań gminnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 2, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 2, i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, zwanymi dalej „szkolnymi rzecznikami”, działającymi w tych szkołach;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 2;

- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;
- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 2,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organu ochrony praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy organ ten uznał się za niewłaściwy do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie z art. 42f ust. 4 pkt 3.

7. Do zadań powiatowego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 4, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 4, i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami, działającymi w tych szkołach;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 4;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;
- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 4,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organu ochrony praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy organ ten

uznał się za niewłaściwy do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie z art. 42f ust. 4 pkt 3.

Art. 42p. 1. Gminny rzecznik i powiatowy rzecznik może:

- 1) zwrócić się do:
 - a) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu indywidualnego wnioskodawcy lub osoby trzeciej; w uzasadnionych przypadkach gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik może zwrócić się z wnioskiem o zbadanie tej sprawy do Krajowego Rzecznika,
 - b) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu publicznego;
- 2) przedstawić właściwemu terytorialnie wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 4) organizować lub wspierać mediację;
- 5) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę:
 - a) między szkolnymi rzecznikami, działającymi w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 42o ust. 2 lub 4,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi radami powiatów lub gmin i organizacjami społecznymi;
- 6) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Do działalności gminnego rzecznika i powiatowego rzecznika przepisy art. 42f i 42g stosuje się odpowiednio.

3. Gminny rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

4. Powiatowy rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i zarządowi powiatu, w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze

swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

5. Z gminnym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

6. Z powiatowym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje starosta.

7. Status prawny osoby powołanej na stanowisko gminnego rzecznika albo powiatowego rzecznika określają przepisy o pracownikach samorządowych.

Art. 42q. 1. W szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, działa szkolny rzecznik.

2. Szkolny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów danej szkoły lub placówki.

3. Jeżeli szkoły lub placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, zostały połączone w zespół, powołuje się jednego szkolnego rzecznika dla tych szkół lub placówek. W placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, szkolny rzecznik może być określany mianem rzecznika praw uczniowskich w danej placówce.

4. Do zadań szkolnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa;
- 2) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich oraz współpraca w tym zakresie z organami szkoły lub placówki, w której działa, oraz opiekunem samorządu uczniowskiego;
- 3) wspieranie członków społeczności szkolnej w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 4) współpraca z Krajowym Rzecznikiem oraz właściwymi terytorialnie wojewódzkim rzecznikiem i właściwym gminnym rzecznikiem albo powiatowym rzecznikiem – jeżeli został powołany, w zakresie, o którym mowa w pkt 2 i 3;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik,

- b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w przypadku, gdy skarga dotyczy naruszenia praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa szkolny rzecznik, albo gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie art. 42f ust. 4 pkt 3;
- 6) umożliwienie anonimowej formy kontaktu uczniów szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, ze szkolnym rzecznikiem oraz upowszechnienie informacji o tej formie kontaktu przez zamieszczenie jej na stronie internetowej tej szkoły lub placówki lub w inny sposób zwyczajowo przyjęty w tej szkole lub placówce.

Art. 42r. 1. Szkolny rzecznik może:

- 1) zbadać sprawę dotyczącą szkoły lub placówki, w której działa, lub zwrócić się o zbadanie sprawy, zgodnie z właściwością do wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika, a także do gminnego rzecznika albo powiatowego rzecznika – jeżeli został powołany;
- 2) przedstawić Krajowemu Rzecznikowi, wojewódzkiemu rzecznikowi, powiatowemu rzecznikowi lub gminnemu rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 3) zwrócić się do dyrektora szkoły lub placówki lub do nauczyciela zajmującego inne stanowisko kierownicze, który sprawuje nadzór pedagogiczny w szkole lub placówce, lub do organu nadzoru pedagogicznego lub organu prowadzącego szkołę lub placówkę o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji;
- 5) organizować lub wspierać mediację;
- 6) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 7) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Do działalności szkolnego rzecznika przepisy art. 42f i 42g stosuje się odpowiednio. Wnioski, o których mowa w art. 42f ust. 1, mogą być ponadto wnoszone do szkolnego rzecznika w sposób anonimowy, z uwzględnieniem art. 42q ust. 4 pkt 6.

3. Wnioski w zakresie przestrzegania praw uczniowskich w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt

3–8, i skargi w zakresie naruszeń praw uczniowskich ucznia tej szkoły lub placówki, składa się do szkolnego rzecznika, działającego w tej szkole lub placówce. Dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do właściwego wojewódzkiego rzecznika, pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku do wojewódzkiego rzecznika, z pominięciem szkolnego rzecznika. Jeżeli został powołany gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik, którego właściwości podlega ta szkoła lub placówka, dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do tego rzecznika albo do wojewódzkiego rzecznika, z pominięciem szkolnego rzecznika, pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku z pominięciem Szkolnego Rzecznika.

4. Pracownik szkoły lub placówki zgłaszający naruszenie praw uczniowskich korzysta z ochrony, z jakiej korzystają sygnaliści w rozumieniu ustawy z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz. U. poz. 928). Z takiej samej ochrony korzysta Szkolny Rzecznik przy wykonywaniu swoich obowiązków.

5. Z powodu zgłoszenia naruszenia praw uczniowskich nie mogą być wyciągane negatywne konsekwencje wobec zgłaszającego to naruszenie ucznia lub rodzica. Przepisy o ochronie sygnalistów stosuje się odpowiednio.

Art. 42s. 1. Szkolnym rzecznikiem jest opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a.

2. W szkołach i placówkach, gdzie nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub gdzie opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolny rzecznik wybierany jest przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, tryb wyboru i odwołania szkolnego rzecznika, a także szczegółowe zasady jego działania określa statut szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

4. Działalność szkolnego rzecznika może wspomagać co najmniej jeden uczeń szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, jeżeli zostało to przewidziane w statucie tej szkoły lub placówki. Statut tej szkoły lub placówki może określać ponadto szczegółowe zadania tego ucznia oraz tryb jego wyboru. Wniosek samorządu uczniowskiego o ustanowienie stanowiska ucznia wspomagającego działalność szkolnego

rzecznika dyrektor szkoły lub placówki rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.”;

4) w art. 68 ust. 2–3a otrzymują brzmienie:

„2. Dyrektor szkoły lub placówki skreśla, w drodze decyzji, ucznia z listy uczniów:

- 1) z powodu wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 5;
- 2) w przypadkach, o których mowa w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty.

3. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w razie wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4, uczeń objęty obowiązkiem szkolnym, na wniosek dyrektora szkoły lub placówki, może zostać przeniesiony przez kuratora oświaty do innej szkoły lub placówki.

3a. W przypadku ucznia szkoły artystycznej, w której uczeń realizuje obowiązek szkolny, dyrektor szkoły artystycznej może skreślić ucznia z listy uczniów w trybie określonym w ust. 2, po uzyskaniu pozytywnej opinii specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1:

- 1) z powodu wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4a;
- 2) w przypadkach, o których mowa w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty.”;

5) w art. 80:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W szkołach i placówkach działają rady szkół i placówek.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1b w brzmieniu:

„1b. W szkołach artystycznych realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne, placówkach artystycznych oraz w placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania mogą działać rady szkoły albo placówki.”,

c) w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) rozpatruje odwołania, o których mowa w art. 42c ust. 11.”;

6) w art. 81:

a) w ust. 5 po wyrazie „rada” dodaje się wyrazy „szkoły lub placówki”,

b) ust. 10 otrzymuje brzmienie:

„10. W posiedzeniach rady szkoły lub placówki mogą brać udział, z głosem doradczym, dyrektor szkoły lub placówki, szkolny rzecznik oraz przedstawiciel organu prowadzącego szkołę lub placówkę.”,

c) ust. 13 otrzymuje brzmienie:

„13. Powstanie rady szkoły lub placówki, w przypadku szkół i placówek, o których mowa w art. 80 ust. 1b, dyrektor szkoły lub placówki może organizować z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców, a tam, gdzie nie tworzy się rady rodziców – rodziców uczniów, albo samorządu uczniowskiego, a tam, gdzie nie tworzy się samorządu uczniowskiego – uczniów.”,

d) w ust. 14 skreśla się wyrazy „i ust. 13”;

7) w art. 83 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się rad rodziców, uwzględniając organizację szkoły lub placówki lub brak możliwości bezpośredniego uczestniczenia w ich działalności reprezentacji rodziców.”;

8) w art. 85:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. W celu wspierania działań samorządu w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza opiekuna samorządu.

2b. Na opiekuna samorządu wyznacza się nauczyciela danej szkoły lub placówki, wybranego przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym, po wyrażeniu przez niego zgody na wyznaczenie. Uczniowie mogą odwołać opiekuna samorządu w trybie określonym w regulaminie, o którym mowa w ust. 3.”,

b) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Zasady wybierania i działania organów samorządu oraz zasady wybierania i odwoływania opiekuna samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.”,

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Samorząd może:

1) przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej, radzie rodziców oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, lub członków społeczności szkolnej, a w sprawach dotyczących realizacji praw i wolności uczniowskich, o których mowa w art. 42a, – także

szkolnemu, gminnemu (miejskiemu), powiatowemu, wojewódzkiemu lub Krajowemu Rzecznikowi;

- 2) prowadzić działalność kulturalną, w tym wydawniczą, oświatową, sportową oraz rozrywkową, zgodnie z potrzebami społeczności szkolnej i możliwościami organizacyjnymi szkoły lub placówki, w porozumieniu z dyrektorem.”,

- d) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego ze względu na konieczność stosowania w szkole lub placówce specjalnej organizacji nauki i metod pracy, a także ze względów wychowawczych, opiekuńczych i resocjalizacyjnych.”;

- 9) art. 87 otrzymuje brzmienie:

„Art. 87. Przepisy art. 83 ust. 1–5 oraz art. 84 ust. 1–4, 6 i 7 nie dotyczą szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub przez osoby fizyczne oraz szkół i placówek niepublicznych.”;

- 10) w art. 98 w ust. 1:

- a) pkt 17 otrzymuje brzmienie:

„17) prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w art. 42a ust. 1 i 2, szczegółowy sposób realizacji obowiązków, o których mowa w art. 42b ust. 1 pkt 5, 6 i 8, zasady upowszechniania wśród uczniów wiedzy o ich prawach, wolnościach i obowiązkach, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw i wolności uczniowskich do organu szkoły lub placówki”;

- b) uchyla się pkt 19;

- 11) uchyla się art. 99;

- 12) w art. 100:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej oraz szkoły artystycznej może z własnej inicjatywy lub na wniosek rady szkoły, rady rodziców, rady pedagogicznej lub samorządu uczniowskiego, za zgodą rady szkoły i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego, wprowadzić obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju. Zgoda rady szkoły nie jest wymagana, gdy wniosek złożyła rada szkoły. Opinia samorządu uczniowskiego nie jest wymagana, gdy wniosek złożył samorząd uczniowski.”,

- b) ust. 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3. Wzór jednolitego stroju, o którym mowa w ust. 1, ustala dyrektor szkoły w uzgodnieniu z radą rodziców i samorządem uczniowskim.

4. Dyrektor szkoły, w której wprowadzono obowiązek noszenia przez uczniów jednolitego stroju, może, w uzgodnieniu z radą szkoły, określić sytuacje, w których przebywanie ucznia na terenie szkoły nie wymaga noszenia przez niego jednolitego stroju.”,

- c) uchyla się ust. 6;

- 13) w art. 172 po ust. 3 dodaje się ust. 3a–3b w brzmieniu:

„3a. Dyrektor szkoły niepublicznej nie może skreślić ucznia objętego obowiązkiem szkolnym z listy uczniów. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w razie wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4, uczeń ten, na wniosek dyrektora szkoły lub placówki, może zostać przeniesiony przez kuratora oświaty do innej szkoły.

3b. W przypadku ucznia niepublicznej szkoły artystycznej, w której uczeń realizuje obowiązek szkolny, dyrektor szkoły artystycznej może skreślić ucznia z listy uczniów, po uzyskaniu pozytywnej opinii specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1:

- 1) z powodu wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4a;
- 2) w przypadkach, o których mowa w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 44b:

- a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”,

- b) w ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”,

- c) w ust. 6:

- w pkt 4 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,
- pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazania tych informacji jego rodzicom.”,
- d) w ust. 8 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) w przypadku gdy w oddziale uczą się uczniowie pełnoletni – możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5 pkt 5, ust. 6 pkt 7, art. 44e ust. 2 i 4 oraz art. 44g ust. 1.”;
- e) po ust. 8 dodaje się ust. 8a w brzmieniu:

„8a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 8 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły lub placówki w formie pisemnej. Dyrektor szkoły lub placówki przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia złożenia sprzeciwu.”;
- 2) w art. 44e:
 - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom.”,
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom.”,
 - c) w ust. 5:
 - wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”,
 - w pkt 1 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom.”;
 - d) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Sposób udostępniania dokumentacji, o której mowa w ust. 4 i 5, określa statut szkoły. Czas i miejsce udostępnienia, o którym mowa w ust. 4 i 5, ustala się w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicem. Podczas udostępnienia, o którym mowa w ust. 4 i 5, można sporządzać, z użyciem własnego sprzętu, notatki i kopie prac i dokumentacji, o których mowa odpowiednio w ust. 4 i 5.”,

3) w art. 44g ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

4) w art. 44k:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń może nie być klasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia śródrocznej lub rocznej oceny klasyfikacyjnej przy jednoczesnej nieobecności ucznia na tych zajęciach przekraczającej 25 % czasu przeznaczonego na te zajęcia w okresie, za który przeprowadzana jest klasyfikacja.”,

b) uchyla się ust. 3,

c) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Uczeń jest nieklasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli nieusprawiedliwiona nieobecność ucznia na tych zajęciach przekroczyła 25 % czasu przeznaczonego na te zajęcia w okresie, za który jest przeprowadzana klasyfikacja.”;

5) w art. 44l:

a) w ust. 1 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych.

Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

6) w art. 44n:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice, mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

7) w art. 44zd:

a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”,

b) w ust. 5a pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”,

c) w ust. 5b:

- w pkt 4 wyrazy „art. 44zia ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44zia ust. 2”,
- pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazywania tych informacji jego rodzicom.”,

d) w ust. 6 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

- „4) w przypadku gdy w oddziale szkoły innej niż artystyczna szkoła policealna uczą się uczniowie pełnoletni – możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5a pkt 5, ust. 5b pkt 7, art. 44zda ust. 2 i 4 oraz art. 44zf ust. 1.”;
- e) po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:
- „6a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 6 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły lub placówki w formie pisemnej. Dyrektor szkoły lub placówki przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia złożenia sprzeciwu.”;
- 8) w art. 44zda:
- a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej oceny są jawne dla ucznia.”;
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi.”;
- c) w ust. 5:
- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”;
 - w pkt 1 wyrazy „art. 44zia ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44zia ust. 2”;
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom.”;
- d) ust. 7 otrzymuje brzmienie:
- „7. Sposób udostępniania dokumentacji, o której mowa w ust. 4 i 5, określa statut szkoły artystycznej. Czas i miejsce udostępnienia, o którym mowa w ust. 4 i 5, ustala się w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicem. Podczas udostępnienia, o którym mowa w ust. 4 i 5, można

sporządzać, z użyciem własnego sprzętu, notatki i kopie prac i dokumentacji, o których mowa odpowiednio w ust. 4 i 5.”,

9) w art. 44zf ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły artystycznej. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych jego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

10) w art. 44zia:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń szkoły artystycznej może nie być klasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia śródrocznej lub rocznej, a w artystycznej szkole policealnej – semestralnej, oceny klasyfikacyjnej przy jednoczesnej nieobecności ucznia na tych zajęciach przekraczającej 25 % czasu przeznaczonego na te zajęcia w okresie, za który przeprowadzana jest klasyfikacja.”,

b) uchyla się ust. 3,

c) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Uczeń szkoły artystycznej jest nieklasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli nieusprawiedliwiona nieobecność ucznia na tych zajęciach przekroczyła 25 % czasu przeznaczonego na te zajęcia w okresie lub semestrze, za który jest przeprowadzana klasyfikacja.”;

11) w art. 44zib:

a) w ust. 1 wyrazy „art. 44zia ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44zia ust. 2”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych, a w artystycznej szkole policealnej - semestralnych, zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – z uczniem.”;

12) w art. 44zla:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice, mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły artystycznej, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły artystycznej w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – w uzgodnieniu z uczniem.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 po ust. 2b dodaje się ust. 2c w brzmieniu:

„2c. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”;

2) w art. 9 po pkt 2b dodaje się pkt 2c w brzmieniu:

„2c) na wniosek Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) po art. 11a dodaje się art. 11b w brzmieniu:

„Art. 11b. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, 1761 i 1940) w art. 41² wprowadza się następujące zmiany:

1) w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich albo jego przedstawiciela;”;

2) w ust. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wskazanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznika Praw Dziecka, Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i Prezesa Rady Ministrów;”.

Art. 6. W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 409 i z 2025 r. poz. 620) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 52 w pkt 5 kropkę zamienia się średnikiem, a po pkt 5 dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich.”;
- 2) w art. 53 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5–6, mogą zajmować osoby, które spełniają wymagania określone w odrębnych przepisach.”;
- 3) w art. 53a:
 - a) ust. 4a otrzymuje brzmienie:
„4a. Osoby na stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5-6, powołuje i odwołuje się według odrębnych przepisów.”;
 - b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
„6. Urzędnikowi służby cywilnej oraz pracownikowi służby cywilnej powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 2-6, dyrektor generalny urzędu, w którym jest on zatrudniony, udziela urlopu bezpłatnego na czas powołania.”;
 - c) ust. 8 otrzymuje brzmienie:
„8. Dyrektorowi generalnemu powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 1-4 i pkt 6 urlopu bezpłatnego udziela kierownik urzędu, w którym jest on dotychczas zatrudniony.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 978 i 1228) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. W przypadku gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego wyłącza zastosowania kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 ustawy z

dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.²⁾). Przepisu nie stosuje się w przypadku, gdy nieletni dopuścił się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego.”;

- 2) w art. 115 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do kontaktu nieletniego z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym, z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka, Rzecznikiem Praw Pacjenta, Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich, organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania nieletniego przed tym Trybunałem.”;

- 3) w art. 353 w ust. 1 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”.

Art. 8. 1. Tworzy się Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Pierwszy nabór dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42h ustawy zmienianej w art. 1, ogłasza się w terminie do 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Do naboru stosuje się przepisy art. 42h ustawy zmienianej w art. 1 i przepisy wydane na podstawie art. 42h ust. 4 tej ustawy. Pierwsze powołanie na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich może nastąpić nie wcześniej niż z dniem 1 stycznia 2026 r.

3. Jeżeli w wyniku naboru, o którym mowa w ust. 2, nie zostanie wyłoniony kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, kolejnego naboru nie przeprowadza się. W tym przypadku minister właściwy do spraw oświaty i wychowania powołuje na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2024 r. poz. 854, 1562, 1635 i 1933 oraz z 2025 r. poz. 619, 620, 622 i 769.

Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 42h ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 9. 1. Tworzy się wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Kurator oświaty składa do Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich wniosek o powołanie wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich w terminie do 30 dni od dnia powołania pierwszego Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich.

Art. 10. 1. Tworzy się szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. W szkołach i placówkach, gdzie nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub gdzie opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wybiera się nie później niż do dnia 30 września 2026 r.

Art. 11. 1. W szkołach lub placówkach, w których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie została powołana rada szkoły lub placówki, z wyjątkiem szkół i placówek, o których mowa w art. 80 ust. 1b ustawy zmienianej w art. 1, powołuje się radę szkoły lub placówki nie później niż do dnia 30 września 2026 r. Przepisy art. 82 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się.

2. Szkoły lub placówki dostosują statuty do zmian wynikających z niniejszej ustawy w terminie do dnia 31 sierpnia 2026 r.

Art. 12. Do spraw dotyczących skreślenia ucznia z listy uczniów lub przeniesienia ucznia do innej szkoły, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 13. 1. Maksymalny limit wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na wykonywanie zadań wynikających z niniejszej ustawy wynosi w roku:

- 1) 2026 – 4,41 mln zł;
- 2) 2027 – 4,52 mln zł;
- 3) 2028 – 4,63 mln zł;
- 4) 2029 – 4,75 mln zł;
- 5) 2030 – 4,87 mln zł;
- 6) 2031 – 4,99 mln zł;

- 7) 2032 – 5,11 mln zł;
- 8) 2033 – 5,24 mln zł;
- 9) 2034 – 5,37 mln zł.
- 10) 2035 – 5,51 mln zł.

2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania monitoruje wykorzystanie limitu wydatków, o którym mowa w ust. 1, oraz wdraża mechanizmy korygujące, o których mowa w ust. 3.

3. W przypadku przekroczenia lub zagrożenia przekroczeniem przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu wydatków określonego w ust. 1 stosuje się mechanizm korygujący polegający na ograniczeniu wydatków na wykonywanie zadań określonych w art. 16 ust. 1.

4. W przypadku gdy wysokość wydatków w poszczególnych miesiącach jest zgodna z planem finansowym, przepisu ust. 3 nie stosuje się.

Art. 14. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych odpowiednio na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 15. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 3 w zakresie art. 42d–42k, art. 3–8, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 1 pkt 2 i art. 2 pkt 4 i 10, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2026 r.